

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عرض کردیم که اگر صائم صوم قضاء رمضان را بعد از ظهر افطار کند حرام است و باید کفاره هم بدهد که دیروز مفصلاً درباره آن بحث کردیم و امروز بحث ما در مقدار کفاره می باشد. روایاتی داریم که در آنها مقدار کفاره در صوم قضاء رمضان ذکر شده است من جمله خبر ۱ از باب ۲۹ از ابواب احکام شهر رمضان، خبر این است: «محمد بن یعقوب عن عدة من أصحابنا عن عن احمد بن محمد عن الحسن بن محبوب عن الحارث بن محمد عن برید العجلی عن ابي جعفر (ع) فی رجل أتى أهله فی يوم یقضیه من شهر رمضان، قال: إن کان أتى أهله قبل زوال الشمس فلا شیء علیه إلا یوم مکان یوم، و إن کان أتى أهله بعد زوال الشمس فإن علیه أن یتصدق علی عشرة مساکین، فإن لم یقدر علیه صام یوما مکان یوم، و صام ثلاثة أيام کفارة لما صنع». حارث بن محمد توثیق نشده و مجهول الحال می باشد و آقای خوئی هم در مستند العروة ضعف خبر را از ناحیه او می داند ولی در همانجا از وحید بهبهانی نقل می کند که ایشان اعتماد به حارث را ثابت کرده است از این جهت که حسن بن محبوب و برید عجلی که از اجلای روات ما هستند از او (حارث بن محمد) نقل کرده اند لذا ما به خبرش اعتماد می کنیم، منتهی ما نیازی به این بحثها نداریم زیرا طبق مبنای ما چونکه اصحاب به این روایت عمل کرده اند ضعفش جبران و اطمینان کافی برای ما حاصل می شود.

خبر بعدی خبر ۲ از همین باب ۲۹ می باشد، خبر این است: «و باسناده عن سعد بن عبدالله عن عن ابي جعفر - یعنی احمد بن محمد - عن ایوب بن نوح عن محمد بن ابي عمیر عن هشام بن سالم قال: قلت لأبي عبدالله (ع): رجل وقع علی أهله و هو یقضی شهر رمضان؟ فقال: إن کان وقع علیها قبل صلاة العصر فلا شیء علیه، یصوم بدل یوم، و إن فعل بعد العصر صام ذلك الیوم و إطمع عشرة مساکین، فإن لم یمكنه صام ثلاثة أيام کفارة لذلك». خبر از جهت سند صحیح می باشد فقط جمله: قبل صلاة العصر را باید بر قبل الزوال حمل کنیم و إلا این خبر با اخبار قبلی که در آنها میزان زوال بود منافات پیدا می کند چون در صورت عدم حمل، صلوة عصر میزان خواهد بود، خلاصه این دو خبری که خواندیم دلالت دارند بر اصل کفاره و مقدار آن در صوم قضاء

رمضان. خوب چند مطلب در اینجا وجود دارد که لازم است متذکر شویم؛ اول اینکه در خبر دوم گفته شده بود: **فإن فعل بعد العصر صام ذلك الیوم** یعنی اگرچه روزه اش را افطار کرده ولی در عین حال لازم است که تا پایان روز امساک کند، ما عرض می کنیم که باید برای لزوم امساک بعد از افطار دلیل خاص داشته باشیم که نداریم لذا امساک لازم نیست و اگر شک هم کنیم اصل برائت است بعلاوه این فقره از روایت مورد عمل اصحاب نیست و صاحب جواهر هم به این مطلب متعرض شده و گفته کلام شهید اول در لمعه و شهید ثانی در دروس که گفته اند امساک لازم است و تکرار مفطر موجب تکرر کفاره می شود واضح الضعف می باشد زیرا برای هیچکدام از اینها دلیل خاص نداریم. مطلب بعدی این است که آیا در آنچه که ما ذکر کردیم (وجوب کفاره در صورت افطار عمدی صوم قضاء رمضان بعد از ظهر) فرقی بین سعه وقت و ضیغ وقت برای انجام دوباره آن (صوم قضاء) وجود دارد یا نه؟ به عبارت دیگر آیا در حکمی که عرض کردیم (حرمت افطار صوم قضاء بعد از ظهر و وجوب کفاره در صورت شکستن آن) فرقی بین سعه وقت و ضیغ آن وجود دارد یا نه؟ صاحب جواهر در اول بحثش در جواهر فرموده است: **فی سعة الوقت** منتهی دیگر تا آخر بحث هیچ اشاره ای به وسعت و ضیغ وقت نکرده است و خود محقق هم در شرایط از سعه و ضیغ وقت بحثی نکرده است، اما مرحوم نراقی در ص ۴۰۵ از جلد ۱۰ مستند الشیعه این بحث را مطرح کرده اند، ایشان می فرمایند که اولاً روایات ما فقط بر جواز افطار قبل از ظهر و حرمت آن بعد از ظهر در صوم قضاء رمضان دلالت دارند و دیگر ذکری از سعه و ضیغ وقت در آنها نشده است لذا هیچ فرقی بین آن دو وجود ندارد و ما هم تابع روایات هستیم و اگر شک هم بکنیم اصل بر برائت است، و ثانیاً فرقی نیست بین اینکه شخص مورد نظر قاضی لنفسه باشد یعنی قضای روزه خودش را گرفته باشد یا اینکه قاضی لغيره باشد یعنی قضای روزه دیگری را اجاره یا تبرئاً گرفته باشد زیرا روایات ما اطلاق دارند و متذکر این فرق نشده اند.....

و الحمد لله رب العالمین اولاً و آخراً و صلی الله علی

محمد و آله الطاهرين